

Skärholmens stadsdelsnämnd
Box 503
127 26 Skärholmen

Huvudman

Stockholm stadsdelsområde Skärholmen (benämns härnäst som kommunen).

Ärendet

Tillsyn av rättssäkerheten i kommunernas myndighetsutövning för barn och unga.

Beslut

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har vid tillsynen konstaterat följande brister:

- Kommunen brister i sin skyldighet att göra kontroller inför placeringar av barn och unga
- Kommunen brister i sin skyldighet att hantera orosanmälningar
- Kommunen brister i sin egenkontroll avseende myndighetsutövning barn och unga

IVO begär med stöd av 28 kap. 5 § socialtjänstlagen (2025:400), SoL, att kommunen redovisar sin inställning till de brister som IVO konstaterat. Redovisningen ska även innehålla de eventuella åtgärder som kommunen har genomfört eller planerar att genomföra för att komma till rätta med bristerna samt förväntade effekter av åtgärderna för barn och unga. Redovisningen ska avslutas med uppgift om när åtgärderna genomfördes eller kommer att genomföras.

IVO har i den aktuella tillsynen inte kunnat konstatera brister i övriga granskade områden.

Redovisningen ska ha kommit in till IVO senast den 15 december 2025.

Om bristerna inte rättas till kan IVO komma att fatta beslut om att förelägga kommunen att vidta åtgärder.

Skälen för beslut

Kommunen brister i sin skyldighet att göra kontroller inför placeringar av barn av unga

IVO bedömer att kommunen brister i sin skyldighet att göra kontroller inför placeringar av barn och unga. Kommunen uppger att de inte alltid hämtar in uppgifter från belastnings- och misstankeregistret som rör den eller dem som nämnden avser att anlita för vård av ett barn i ett familjehem eller jourhem innan de fattar beslut.

Enligt 3 kap. 3 § Socialtjänstförordningen (2025:468), SoF, ska socialnämnden inhämta uppgifter från belastnings- och misstankeregistret för den eller dem som nämnden avser att anlita för sådan vård. IVO bedömer därför att det är en brist att kommunen inte alltid inhämtar dessa uppgifter. Det är av stor vikt att socialnämnden inhämtar dessa uppgifter för att säkerställa att barn och unga får en trygg och säker vård i familjehemmet.

IVO noterar att kommunen inför placering av barn i privat drivna verksamheter inte alltid kontrollerar om den tilltänkta verksamheten har haft omplaceringar eller oplanerade utskrivningar under aktuell period. IVO vill uppmärksamma kommunen på att detta är en av flera kontroller som kommunen kan göra för att säkerställa att verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet.

Det framgår av socialtjänstlagen att socialnämnden ansvarar för att ge god vård till den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna. Socialnämnden ska planera för och genomföra de åtgärder som krävs för att säkerställa tillgången till hem och stödboenden som kan erbjuda vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet. Enligt 5 kap. 1 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och hem för vård eller boende (HVB), SOSFS 2012:11, ska socialnämnden, inför beslut om vård i familjehem, stödboende eller HVB, göra en bedömning av om förutsättningarna i det tilltänkta hemmet eller stödboendet svarar mot de behov som barnet eller den unge har.

Kommunen brister i sin skyldighet att hantera orosanmälningar

IVO bedömer att kommunen brister i sin skyldighet att hantera orosanmälningar. Kommunen uppger att de inte har fastställda rutiner som säkerställer att de inleder en utredning enligt 14 kap. 2 § SoL. Enligt 2 kap. 2 § SOSFS 2012:11 ska socialnämnden fastställa rutiner som säkerställer att en utredning inleds i enlighet med 14 kap. 2 § SoL. IVO bedömer att det är en brist att kommunen inte har rutiner för att säkerställa detta. Socialnämnden ansvarar för att det finns de processer och rutiner som behövs för att säkerställa att verksamheten uppfyller de krav som ställs.

Kommunen uppger att de inte alltid dokumenterar alla uppgifter som ska finnas med i en omedelbar skyddsbedömning. Enligt 20 kap. 1 andra stycket § SoL bedömningen dokumenteras. Vidare framgår vilka uppgifter som ska dokumenteras av 5 kap. 4 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om dokumentation i verksamhet som bedrivs med stöd av SoL, LVU, LVM och LSS, SOSFS 2014:5. Där framgår att en omedelbar skyddsbedömning ska innehålla uppgifter om vilken bedömning som har gjorts av barnets eller den unges behov av omedelbart skydd, vilka faktiska omständigheter och händelser av betydelse som ligger till grund för nämndens bedömning, när bedömningen har gjorts, samt namn och befattning eller titel på den som har gjort bedömningen. IVO bedömer att det är en brist att kommunen inte alltid dokumenterar alla uppgifter som ska finnas med i en omedelbar skyddsbedömning, då det är av vikt att alla uppgifter dokumenteras korrekt för att säkerställa att barn och unga får de skydd och stöd som de kan vara i behov av.

Kommunen uppger att de inte alltid fattar beslut att inleda eller inte inleda utredning inom fjorton dagar efter det att en anmälan har kommit in. Enligt 20 kap. 2 § SoL ska

socialnämnden fatta beslut om att inleda eller inte inleda utredning inom fjorton dagar efter att anmälan kommit in. IVO bedömer att det är en brist att kommunen inte alltid beslutar om detta inom den tid som fastställs i lagen.

Kommunen uppger att de inte alltid slutför sin utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd inom fyra månader. Enligt 20 kap. 3 § SoL ska socialnämndens utredning bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader från det att den inleddes. IVO bedömer att det är en brist att kommunen inte alltid slutför sin utredning inom fyra månader. IVO menar att det är av vikt att socialnämnden alltid fattar beslut att inleda eller inte inleda utredning samt slutför sin utredning inom lagstadgad tid, då nämnden har ett långtgående utredningsansvar för barn som kan vara i behov av skydd eller stöd.

Kommunen har, genom socialtjänsten, det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp de behöver, vilket framgår av 4 kap. 1 § SoL. Socialnämnden ska verka för att barn och unga växer upp under trygga och goda förhållanden. Nämnden ska främja en allsidig personlighetsutveckling och en gynnsam fysisk och social utveckling hos barn och unga i nära samarbete med vårdnadshavare eller andra som ansvarar för barns och ungas dagliga omsorg, vilket framgår av 18 kap. 1 § SoL.

Kommunen brister i sin egenkontroll avseende myndighetsutövning för barn och unga

IVO bedömer att kommunen brister i sin egenkontroll avseende myndighetsutövning för barn och unga. Kommunen uppger att deras egenkontroll av myndighetsutövning för barn och unga inte omfattar undersökning av om det finns förhållningssätt och attityder hos chefer och/eller personal som kan leda till brister i verksamhetens kvalitet. Kommunen uppger vidare att deras egenkontroll inte omfattar uppföljning av avtal gällande privata utförare av LSS-boende, stödboende eller HVB eller kontroll av följsamheten till sina egna riktlinjer som kommunen har kopplat till jäv och korruption. Enligt 5 kap. 2 § SOSFS 2011:9 ska den som bedriver socialtjänst utöva egenkontroll. Egenkontrollen ska göras med den frekvens och i den omfattning som krävs för att den som bedriver socialtjänst ska kunna säkra verksamhetens kvalitet. Vidare framgår av de allmänna råden i samma paragraf att egenkontrollen kan innefatta bland annat granskning av journaler, akter och annan dokumentation, liksom undersökning av om det finns förhållningssätt och attityder hos chefer och/eller personal som kan leda till brister i verksamhetens kvalitet. IVO menar att kommunen inte till fullo kan säkra verksamhetens kvalitet utan att undersöka chefers och personals förhållningssätt och attityder, följa upp om privata utförare uppfyller de avtalade villkoren samt kontrollera följsamheten till sina egna riktlinjer.

Kommunen uppger att de använder sig av konsulter men att deras egenkontroll inte omfattar i vilken omfattning de använder sig av konsulter för utredning av barn, rekrytering av familjehem och uppföljning av placeringar. Enligt 6 kap. 1 § SOSFS 2011:9 ska den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS säkerställa att verksamhetens personal arbetar i enlighet med processerna och rutinerna som ingår i ledningssystemet. Om kommunen i sin egenkontroll inte kontrollerar i vilken omfattning de använder sig av konsulter och för vilka uppgifter finner IVO att det kan vara svårt för

kommunen att kunna säkerställa att all personal arbetar i enlighet med de processer och rutiner som ingår i ledningssystemet.

Vidare uppger kommunen att deras egenkontroll av verksamhet för barn och unga i familjehem, stödboenden och HVB inte omfattar insamling av uppgifter om hur ofta en socialsekreterare har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person, antalet socialsekreterare som har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person och orsakerna till omplaceringar och oplanerade avslut av placeringar.

Enligt 3 kap. 3 § SOSFS 2012:11 ska den som bedriver socialtjänst utöva egenkontroll med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet. Det framgår av de allmänna råden i samma paragraf att egenkontrollen bör omfatta insamling av uppgifter om bland annat hur ofta en socialsekreterare har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person, antalet socialsekreterare som har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person, barnens eller de ungas erfarenheter av och synpunkter på vården och orsakerna till omplaceringar och oplanerade avslut av placeringar.

IVO menar att om kommunen i sin egenkontroll inte granskar de nämnda områdena i avsnitten ovan kan det vara svårt för kommunen att utöva egenkontroll i den omfattning som krävs för att säkra kvaliteten i enlighet med SOSFS 2011:9.

Egenkontroll enligt SOSFS 2011:9 innebär en systematisk uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten samt kontroll av att den bedrivs enligt fastställda processer och rutiner. Egenkontrollen ska göras med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet. När det gäller egenkontroll av verksamhet som rör barn och unga i familjehem, stödboende och HVB finns kompletterande allmänna råd i SOSFS 2012:11.

Kommunens åtgärder för att motverka jäv och korruption

Regeringen beslutade i juli 2024 om en ny handlingsplan mot korruption och otillåten påverkan. Syftet med handlingsplanen är att möta bredden i de utmaningar som finns när det gäller korruption och otillåten påverkan. För att upprätthålla ett högt förtroende för den offentliga förvaltningen måste medborgarna ha tilltro till att verksamheten bedrivs på ett korrekt sätt och att offentliga medel inte används på felaktiga grunder.

Offentlig verksamhet ska bedrivas på ett ansvarsfullt och korrekt sätt där anställda i offentlig förvaltning ska agera sakligt och opartiskt och i enlighet med de lagar och principer som styr förvaltningen. Det är därför av vikt att kommunen arbetar med att motverka korruption, mutor, jäv och andra oegentligheter som kan äventyra kommunens opartiskhet. Oseriösa eller kriminella aktörer förekommer inom allt fler branscher inom välfärdssektorn, i den kommunala sektorn inom exempelvis HVB. Det riskerar att leda till att barn och unga inte får den vård och omsorg de har behov av och har rätt till.

Utifrån de uppgifter kommunen lämnat noterar IVO att kommunen arbetar med dessa frågor. IVO vill dock uppmärksamma kommunen på vikten av att fortsätta detta arbete för att hindra att oseriösa och kriminella aktörer kan utnyttja välfärden.

Närmare om den aktuella tillsynen

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) genomför tillsyn riktad mot samtliga kommuner i landet. Tillsynen genomförs med stöd av 28 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen (2025:400), SoL. Syftet med tillsynen är att granska rättssäkerheten i kommunernas myndighetsutövning för barn och unga.

Tillsynen är avgränsad till socialnämndens handläggning och kontroll inför placeringar av barn och unga i privat drivna verksamheter samt familjehem, hantering av orosanmälningar, uppföljning av placeringar och handläggning samt arbetet med egenkontroll som en del i det systematiska kvalitetsarbetet. Tillsynen granskar även nämndens arbete mot korruption och otillbörlig påverkan.

Tillsynen är initierad utifrån resultat och erfarenheter från tidigare tillsyner, där brister inom kommunernas myndighetsutövning för barn och unga har visat sig inom flertalet områden. IVO har genom tidigare tillsyner även identifierat oseriösa och/eller kriminella aktörer som driver HVB, stödboende och familjehem. Det är verksamheter som riktar sig mot några av de mest utsatta grupperna i samhället, barn och unga. IVO har ett regeringsuppdrag att förhindra och motverka välfärdsbrottslighet inom omsorgen. Genom välfärdsbrottslighet medverkar dessa oseriösa och/eller kriminella aktörer till att barn och unga riskerar att inte få den vård eller omsorg de har rätt till.

Underlag

- Kommunens uppgifter utifrån IVO:s begäran

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschefen Lars Rahm. I den slutliga handläggningen har inspektören Malin Lindqvist deltagit. Inspektören Maj-Britt Hahlin har varit föredragande.